

TV serijal PG Mreže - Slobodni mediji i demokratija

Napadi na novinare

Milan Jovanović, Žig Info: Danas nije dovoljno biti samo novinar. Nažalost, potrebno je imati i hrabrosti da bi ono sve što zapazite, što napišete, smeli da objavite.

Hrabrost je novinara Milana Jovanovića koštala njegove imovine, a umalo i života. Zbog njegovih tekstova, u noći 12. decembra 2018, na njegovu kuću u Vrčinu je bačen "Molotovljev koktel", garaža je zapaljena, a na ulazna vrata je pucano. Milan i njegova supruga Jela uspeli su da pobjegnu kroz prozor.

Milan Jovanović, Žig Info: Bio sam samo u pidžami. To je samo bilo ostalo na meni. Sve je uništeno, sve je izgorelo.

Dvadesetak dana nakon pokušaja ubistva nepoznata lica su upala i u iznajmljeni stan u kome je Milan privremeno boravio sa suprugom. Tek nakon toga je dobio 24-časovnu policijsku zaštitu.

Milan Jovanović, Žig Info: Te iste noći N.N. osobe su provalile u stan, da li da završe započeto ili sa nekim drugim ciljem. Nisam nikad obavešten šta je bilo i zašto je to urađeno. Policija znam da ih je pronašla. Da li su procesuirani ili nisu, ja to ne znam. To ne znam. Nisam obavešten.

Novinari portala Žig Info objavili su seriju tekstova o malverzacijama u opštini Grocka koji su razlog za paljenje kuće novinara Milana Jovanovića, ali i za prebijanje urednika portala Željka Matorčevića. Oni koji su mu naneli teške telesne povrede još uvek nisu pronađeni. Milan tvrdi da do napada na njega i njegovog kolegu ne bi nikada ni došlo da je država reagovala na vreme.

Milan Jovanović, Žig Info: Kako je Dragoljub Simonović došao na vlast u opštini Grockoj, sve njegove krađe, pronevere, bahatost, mi smo o tome pisali i dostavljali svim institucijama u ovoj zemlji. Tako da sutra ne može niko da kaže nismo ih obavestili. Obavešten je gospodin Vučić još dok je bio premijer. Nikada ništa nije preduzeo niti smo od njega dobili bilo kakav odgovor. Obaveštena je i gospođica Ana Brnabić. Nikada nam nije odgovorila šta je preduzela. Pisali smo ministarki pravde, Odeljenju za organizovani kriminal, Drugom osnovnom tužilaštvu, Odeljenju za korupcije, Opštinskom javnom pravobraniocu. Znači, sve institucije u ovoj zemlji su obavestene za ono što se događalo na teritoriji opštine Grocka. Da su oni tada reagovali po našim prijavama, do ovoga ne bi došlo. Dragoljub Simonović bi do sada bio u zatvoru.

Suđenje povodom paljenja kuće Milana Jovanovića počelo je u aprilu ove godine. Dragoljub Simonović, bivši predsednik opštine Grocka, osumnjičen je kao nalogodavac. Postupak se vodi i protiv Aleksandra Marinkovića, Igora Novakovića i Vladimira Mihajlovića zbog teškog dela protiv opšte sigurnosti. Suđenje je već četiri puta odlagano. U međuvremenu je Simonović

petnaest puta tužio novinare portala Žig Info za klevetu. Poslednje suđenje, održano baš na godišnjicu paljenja kuće, 12. decembra, završilo se tako što je Simonović vređao Jovanovića i pretio tužiocu.

Milan Jovanović, Žig Info: Dokle će to naše pravosuđe da dozvoljava? To je ogroman šamar našem pravosuđu. Oni su svi bili u pritvoru. Pa zašto sada nisu u pritvoru? Da su oni ostali u pritvoru do sada bi taj postupak bio završen. Ovako možete da zamislite: četvoro okrivljenih sa šest advokata, i dovoljno je da se samo jedan od njih ne pojavi na suđenju, suđenje se odlaže.

Da nije bilo solidarnosti medijske zajednice i građana koji su preko fondacije Slavka Ćuruvije prikupili iznos od oko 2 miliona i 600 hiljada dinara, Milan danas ne bi mogao da obnovi svoju kuću. Međutim, pomoć države je izostala.

Milan Jovanović, Žig Info: Premijerka nam je obećala pomoć koju nikada nisam dobio. Predsednica opštine je obećala pomoć koju nikada nisam dobio. Gospoda iz grada Beograda, gospodin Vesić nikad mi se nije ni obratio. Kažem svu tu pomoć koju sam dobio, dobio sam od novinara i dobio sam od dobrih i časnih, poštenih ljudi iz Srbije koji su uplaćivali svoj novac upravo u taj Fond. I onda su mi pomogli da ne budem beskućnik.

Godišnjica paljenja kuće Milana Jovanovića navela je građane i predstavnike profesije da izađu na protest. Ovaj slučaj već godinu dana makar podstiče javnost da stalno postavlja pitanje: koliko su novinari bezbedni? Ali ovo, nažalost, nije usamljen primer.

Šta istražuju novinari koji postaju mete napada?

Novinari koji istražuju važne i osetljive teme najčešće su na meti napada. Dragani Pećo, novinarki KRIK-a, tokom jula 2017. godine je obijen stan. Ona smatra da je to samo pokušaj zastrašivanja budući da iz stana nije odneto ništa.

Dragana Pećo, KRIK: Nakon više od dve godine taj slučaj nije rešen. Mi povremeno pratimo šta se dešava sa tim. Moje kolege kontaktiraju i Tužilaštvo i policiju i pitaju ih dokle je stiglo sa slučajem. Međutim, vidimo da ih jedni upućuju na druge, policija na Tužilaštvo, Tužilaštvo na policiju, i da tek nakon što se mi raspitamo, onda se nešto dogodi, policija dostavi neke informacije Tužilaštvu, ili obrnuto. Ali, vidimo da tu zaista prave neke istrage.. i ja, nažalost, ni ne verujem da će je biti. Znači, mislim da neću saznati ko je to uradio.

Neprijatnost i zastrašivanje osetile su i novinarke CINS-a kada su primetile da ih nepoznate osobe fotografišu, praveći selfi.

Branko Čečen, CINS: Kada su novinarke praćene istraživali smo vezu između fudbalskog kluba Partizan, jedne menadžerske agencije koja ima veze sa organizovanim kriminalom i Vlade Srbije. To smo prijavili policiji, jel, koja je odmah poslala inspektore koji su napravili istragu i praćenje je prestalo. Jedino što, kada smo im rekli da ne možemo da im kažemo ko mislimo da stoji iza

svoga toga dok ne objavimo priču, ali da će to biti uskoro, inspektor je rekao "to nas ne zanima". I tu je ta granica pomoći.

Milica Šarić, CINS: Problem je u tome što mi nikad nismo stigli dalje od toga zato što je policija radila, naravno, svoj posao, uzela izjave od novinarki i zvala novinarke da dođu u stanicu, razgovarala sa njima, puštala snimke sa sigurnosnih kamera kako bi novinarke zapravo prepoznale lica koja su ih fotografisala. Međutim, ti snimci su bili toliko loši da oni dalje nisu mogli od toga da odu.

Branko Čečen, CINS: Policija će zaista pomoći u tome da možda spreči nekakve ozbiljne posledice, fizičke napade i takve stvari, ali čini mi se da ne istražuju inspiratore, organizatore i naručioce.

Milica Šarić, CINS: I, nažalost, uz sav njihov trud i naš trud da se otkriju ti počinitelji, samo jedan slučaj je završio na Tužilaštvu. To je slučaj praćenja Anđele Milivojević. Međutim, Tužilaštvo je moralo da odbaci taj predmet zato što nije bilo dovoljno dokaza.

Zbog sopstvene ali i bezbednosti izvora novinari ne obelodanjuju teme koje istražuju sve do objavljivanja konačne priče. Ipak, povezanost između napada i konkretne priče mogu da naslute.

Dragana Pećo, KRIK: Ja mislim da je jedna od opasnijih stvari koje smo mi bili radili jeste istraživanje u vezi sa povezanošću ministra zdravlja Zlatibora Lončara sa Zemunskim klanom. To vidimo na osnovu tog napada na KRIK koji je usledio tokom tog istraživanja, odmah nakon objavljivanja. Jedan od najžešćih napada u prorežimskih tabloidima koji se dogodio na KRIK. I, videli smo kakva je bila tišina, u stvari, u medijima, da nijedan medij nije to istraživanje smeo da prenese. I kada je bila izložba koju je SNS organizovao "Necenzurisane laži" sva naša istraživanja su bila tamo na toj izložbi predstavljena, a nije bilo istraživanja o Zlatiboru Lončaru.

Motiv za napad, zastrašivanje ili vređanje novinara dodatno mogu podstaći državni i politički funkcioneri koji etiketiraju pojedine novinare, ali i tabloidi koji u tome učestvuju.

Stevan Dojčinović, KRIK: Imaju neku oni kao matricu koju stalno vrte.

Slobodan Georgiev, BIRN: Izdajnik, Albanac, Bugarin, Haradinajev Srbin.

Stevan Dojčinović, KRIK: Neki strani plaćenici koji rade za zapadnjake, uglavnom za Amerikance.

Slobodan Georgiev, BIRN: To su etikete koje mame, koje bi valjda trebalo da privuku tu motku koja treba da završi na nečijoj glavi.

Informer je 2016. objavio čitav serijal diskreditujućih priča i naslovnih strana o glavnom uredniku KRIK-a Stevanu Dojčinoviću.

Stevan Dojčinović, KRIK: To je bio ceo jedan serijal o meni gde su i te neke poslovne stvari, neke privatne, neke jako osetljive informacije o nekim mojim susretima sa nekim ljudima koje su bile tačne i koje jednostavno takav tabloid nije mogao da ima. I, onda posle smo u stvari shvatili da praktično je BIA dostavljala Informeru te podatke koje su onda oni objavljivali.

Branko Čečen, CINS: Mislim da je veoma cinično novinare koji istražuju korupciju, organizovani kriminal, što su bolesti društva i društvo bi trebalo da ih podrži u tome, da ih se tretira javno kao neprijatelje društva zato što pronalaze anomalije kod ljudi iz vladajuće stranke, i da je to opasno, i na kraju krajeva krajnje, ne samo nedemokratski, to je antidemokratski.

Mehanizmi zaštite novinara

U borbi za veću bezbednost novinara šest medijskih i novinarskih udruženja je 2016. godine potpisalo Sporazum sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i Republičkim javnim tužilaštvom. Time je uspostavljen mehanizam za brže prijavljivanje pretnji i napada na novinare, odnosno određene su kontakt osobe u policiji i tužilaštvima.

Marija Babić, NUNS: Novinari mogu sami preko tih kontakt tačaka da prijave neki slučaj, kad im se desi neka pretnja, fizički napad ili bilo koji drugi oblik nasilja, i sami direktno prijavljuju tim kontakt tačkama. I, na kraju, oni bi trebali da hitno postupe u tim slučajevima jer su i MUP i Tužilaštvo doneli obavezujuća uputstva koja predviđaju hitno postupanje u slučajevima napada na novinare i generalno na medijske radnike. A druga mogućnost jeste da se slučaj prijavi udruženju ili asocijaciji, da onda kroz, mislim, ja sad mogu da pričam o NUNS-u, da pruži određenu vrstu pravne pomoći i da prijavi slučaj, znači da podnese zvaničnu krivičnu prijavu tim kontakt tačkama u Tužilaštvu i MUP-u. Bilo koji novinar da nam se obrati, iako nije član, može da dobije tu pravnu pomoć.

U skladu sa Sporazumom je osnovana i Stalna radna grupa za bezbednost novinara u kojoj se nalaze predstavnici svih strana potpisnica. Zadatak Radne grupe je da podstakne institucije da rade svoj posao, kao i da im ukaže na probleme sa kojima se novinari susreću.

Marija Babić, NUNS: Mi, znači, nismo neki državni organ koji bi mogao da se bavi istragom ili na bilo koji način da prosto utiče na istragu i da se time bavi.

NUNS novinarima pruža pravnu pomoć i savete, a nekada ih i zastupa u sudskim postupcima. Samo ove godine NUNS je podneo prijavu za pretnje upućene Marku Vidojkoviću, Nenadu Kulačinu i Draganu Janjiću.

Marija Babić, NUNS: Ono što, po mom mišljenju, predstavlja problem jesu te blage kazne koje se izriču počiniocima. Uglavnom su to neke ili uslovne osude, ili dođe do oportuniteta, odnosno ni ne dođe do krivičnog gonjenja nego dolazi do.. Znači, prosto se počiniocu naredi da ili plati određenu svotu novca u humanitarne svrhe, ili da odradi neki rad u javnom interesu, i onda dolazi do odbačaja krivične prijave i nema daljeg procesuiranja.

Iako mnogi slučajevi ne dobiju epilog, novinari su oko jedne stvari ipak saglasni – treba prijaviti svaki napad i pretnju.

Milica Šarić, CINS: Kada dobijemo nekakvu ozbiljnu pretnju ili kada smatramo da smo ugroženi, mi to prijavljujemo dalje i očekujemo podršku i pomoć nadležnih organa i drugih medijskih organizacija jer to je jedini način da ljudi budu obavešteni i da to izađe u javnost i da se ta stvar zapravo negde, da kažem, zabeleži. Jer sutra ako se, ne daj Bože, nekom bude nešto desilo, sve te stvari, svi ti dokazi, moraju da se uzmu u obzir i da se o tome ne čuti.

Branko Čečen, CINS: Vrlo ozbiljno tretiramo i pretnje i napade. I svaki put kada po mišljenju naših advokata ima dovoljno dokaza za podizanje krivične prijave, mi podnesemo krivičnu prijavu. I uvek optužnica i bude podignuta jer Tužilaštvo praktično nema izbora.

Kada izostane pomoć državnih institucija, novinarima preostaje samo da javno pričaju o svojoj bezbednosnoj situaciji.

Slobodan Georgiev, BIRN: Jedina pomoć je javnost. Znači jedina pomoć je da izađete i da kažete desilo se to i to, i da ukažete na putanju, znate. Taj metak uvek krene iz istog mesta, znači on uvek krene iz vlasti. I to je najstrašnije.

Branko Čečen, CINS: Mislim da bi trebalo da se mnogo bolje povežemo u mreže koje će dići veliku buku u medijima i posebno kod međunarodnih organizacija i u međunarodnoj javnosti kad god se neki drastičan napad dogodi.

Slobodan Georgiev, BIRN: Ja ne želim da budem slučaj. Ne želim da idem po svetskim konferencijama i da pričam o tome kako sam ja ugrožen, jer, kako da vam kažem, to nije moj posao. Ja treba da izveštavam o ljudima koji su ugroženi, a ne da pričam o sebi koji sam ugrožen.

73 puta izvršen pritisak, 25 verbalnih pretnji, 9 fizičkih i 1 napad na imovinu – ukupno 108 napada i pritisaka na novinare zabeležio je NUNS u svojoj bazi od početka ove godine.

Nerešeni slučajevi napada na novinare u prošlosti, počinioci koji godinama i decenijama nisu pronađeni, ne bude optimizam da se situacija popravlja.

Aktuelan primer novinara kome je zapaljena kuća podstiče na razmišljanje o bezbednosti novinara, ali i primorava da se zapitamo - da li je država dovoljno posvećena zaštiti novinara? Ko je odgovoran za stvaranje atmosfere u društvu u kojoj je dozvoljeno vršiti pritiske na novinare i napadati ih?